

Тарас Гарасимів

заступник директора з науково-педагогічної роботи,
професор кафедри теорії та конституціоналізму
Навчально-наукового Інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»,
доктор юридичних наук, професор
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4627-4774>
Taras.Z.Narasymiv@lpnu.ua

Петро Лепісевич

доцент кафедри загально-правових дисциплін
Львівського державного університету
внутрішніх справ
кандидат історичних наук, доцент

ПРАВОВІ ІМПЕРАТИВИ ТОЛЕРАНТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

© Гарасимів Т., Лепісевич П., 2023

У статті визначено правові імперативи толерантизації суспільних відносин. Проблема толерантності пов'язана з низкою принципів філософсько-світоглядних питань, які торкаються розуміння людини, її ідентичності, громадянської позиції, можливостей і меж нації- й державотворення, демократизації суспільного життя, діалогу культур і цивілізацій, пошуку «софійного» дискурсу толерантності. Відзначено, що однією з цінностей, що вже узвичаєно співвідноситься з європейським стилем правового мислення є толерантність. Толерантність є не просто цінністю, якій надано правового значення (тобто цінністю-ціллю), а цінністю, яка є правовою за своїм змістом (тобто цінністю-засобом).

Висновується, що толерантизація суспільних відносин нерозривно пов'язана із застосуванням права, формами його реалізації, здійсненням юридичної діяльності, а також забезпеченням прав і законних інтересів особи. В ідеалі вся правова система мала би вибудовуватися на толерантності, служити засобом її вираження, закріплення, охорони та захисту. Впроваджуючись в практику реалізації чинного права, толерантність набуває юридичних рис, що визначають її офіційний рівень. Прагнення України до вступу до міжнародних організацій має ґрунтуватися на визнанні основних міжнародно-правових документів, в яких закріплено принцип толерантності.

Ключові слова: суспільні відносини; правові імперативи; толерантність; толерантизація суспільних відносин; демократична культура; право; правова цінність, суспільство.

Постановка проблеми. В умовах зростання агресії та широкого використання насильницьких засобів вирішення національних, соціально-політичних, етнічних, релігійних, етнічних проблем, абсолютно закономірним є вироблення нової філософії толерантності крізь призму правових імперативів, яка б обґрунтовувала іншу систему морально-правових цінностей та життєвих пріоритетів, передбачала побудову суспільних відносин на основі діалогу й порозуміння. Контрверза між зростаючим запитом соціуму в утвердженні толерантності як стратегії розвитку суспільних відносин, як імперативу взаємодії між соціальними групами і людьми, як морально-правової цінності, та її недостатньою привабливістю еталонів й практик толерантних моделей поведінки, існуючих у суспільстві, актуалізує обрану нами проблематику.

Сьогодні толерантність є не лише теоретичним концептом, а й об'єктивно існуючим соціальним явищем, що потребує як теоретико-філософської рефлексії, так і певного практичного втілення. Проблема толерантності пов'язана з низкою принципів філософсько-світоглядних питань, які торкаються розуміння людини, її ідентичності, громадянської позиції, можливостей і меж нації- й державотворення, демократизації суспільного життя, діалогу культур і цивілізацій, пошуку «софійного» дискурсу толерантності. З огляду на це, важливим є визначення правових імперативів толерантності та стратегії толерантизації суспільних відносин в сучасному світі. Висловлюючись словами І. Канта, в умовах глобалізації світу толерантність набуває статусу метакатегорії.

Аналіз дослідження проблеми. Феномен толерантності був інтересом дослідницького зацікавлення досить широкого кола представників різних галузей науки. На жаль, у юриспруденції дана проблематика і дотепер не стала предметом поглибленого наукового вивчення, що й актуалізувало обрання цієї тематики. Так, окремі правові аспекти цього питання досліджували такі вчені як: Д. Вовк, Д. Бойчук, О. Бусол, К. Горобець, О. Грищук, А. Данилов, Н. Кузьмінська, С. Максимов, Б. Мелкевік, П. Рабінович, Н. Сатохіна, О. Сердюк, О. Стівба та інші.

Зокрема, С. Максимов визначає обриси осмислення зв'язків між правом і толерантністю, де останній відводиться роль культурної передумови сучасного

права, ґрунованого на ідеї прав людини, його ідеального джерела і механізму актуалізації гуманістичного смислу. Класик вітчизняної теорії права П. Рабінович, філософи права Ю. Пермяков, Н. Сатохіна, К. Горобець та О. Стовба розглядають ідею толерантності в контексті цінностей, принципів й норм права, нормотворчої і правозастосовної діяльності. Однак в умовах сьогоднішніх загроз та викликів, які постали перед українським соціумом в умовах війни, ця проблема вимагає особливої актуальності та нового наукового осмислення.

Метою статті є визначення правових імперативів толерантності та окреслення стратегії толерантизації суспільних відносин в сучасному світі.

Виклад основного матеріалу. Проблематика цієї статті є надзвичайно актуальною в філософсько-правовому контексті у сфері розвитку сучасного демократичного та плюралістичного суспільства, адже однією з найважливіших його функцій є завдання навчити людей жити разом, допомогти їм перетворити зростаючу взаємозалежність держав і етносів в усвідомлену солідарність. Практична реалізація такого проєкту можлива на основі демократично-егалітарної політики держави, яка відстоює не лише збереження різноманіття культур за допомогою втручання державних інституцій, а й максимально розширює участь людей у процесах міжкультурного, міжетнічного, міжконфесійного діалогу і спілкування. Як слушно зауважує професор юридичного факультету Лавальського Університету (Канада) Б. Мелкевік, що нині «толерантність залишається тривожною темою, до того ж і надзвичайно складною. Якщо толерантність є передусім практичним питанням спільного життя, то її складний характер неминуче виводить нас на філософську рефлексію цієї практики та її засад. Розуміння ж права як «прози» сучасного світу робить цілком доречним вивчення вимоги толерантності з боку філософії права» [1, с.16].

Проблема толерантності розглядається і вивчається багатьма гуманітарними науками (філософія, право, психологія, соціологія, етика, педагогіка, політологія та ін.). Звернення до наукових розвідок із дослідження феномену толерантності показує, що автори використовують доволі різні

підходи до визначення сутнісних характеристик толерантності, сфер її прояву та різновидів, а також критеріїв сформованості. Так, вчена С. Ільїнська виокремлює чотири підходи до розуміння толерантності: 1) аксіологічний; 2) ідеалістичний; 3) онтологічно-історичистський; 4) конфліктний [2, с. 37]; науковиця Н. Кузьмінська сформулювала наступні підходи до розуміння феномену толерантності: екзистенційно-гуманістичний, диверсифікаційний, особистісний, діалогічний, фасилітативний [3]; дослідниця О. Грива аналізує феномен толерантності через призму субпідходів міждисциплінарного підходу: філософського, лінгвістичного, медико-фізіологічного, соціологічного, політологічного, нормативно-правового, соціокультурного, антропологічного, психологічного, педагогічного та професіографічного [4].

У межах соціально-філософських знань найбільш поширеним є аксіологічний напрям щодо дослідження толерантності. Основою для формування толерантності відповідно до аксіологічного підходу є ціннісно-сміслові утворення. Аксіологія аналізує феномен толерантності у категоріях добра і зла, цілей і засобів, позитивних й негативних, абсолютних і відносних цінностей тощо. Ці різновиди цінностей не виключають один одного, вони взаємопов'язані, і окремі з них втілюють у собі риси багатьох інших цінностей.

Також явище толерантності досліджується крізь призму акмеології, де визначальною категорією є «зрілість особистості». Саме така якість як зрілість є виявом процесу самореалізації та самоактуалізації особистості, що і відрізняє самодостатню людину.

Використання значного потенціалу теорії пізнання для з'ясування самої смислу феномену толерантності передбачає гносеологічний напрям. Власне категорія «толерантність» значиться разом із категоріями «свобода», «справедливість», «рівність», «неагресивне мислення», «неагресивна поведінка», «ненасилля» та є сутньою для формування соціально-філософських концепцій побудови сучасного суспільства [5, с. 88].

З'ясовуючи правові імперативи толерантизації суспільних відносин особливої уваги заслуговує політологічний підхід, який розглядає толерантність передусім як одну із визначальних демократичних цінностей та норм, таких як

свобода слова, засобів масової інформації, зборів, правових гарантій релігійних організацій, опозиційних партій тощо, без яких неможлива реалізація основних прав людини. Аналізуючи позицію науки політології щодо цього феномену, вчені Н. Нікітіна та С. Толстікова акцентують на наступних характеристиках толерантності: ознака демократичної культури; принцип цивільно-правової поведінки; регулятор міжнародних відносин; фактор миру і злагоди [6, с. 156].

Відтак, у політології виокремлюють наступні різновиди толерантності: декларативний, реляційний та акційний. Аналізуючи рівні існування толерантності вчений М. Соколов виділяє такі: цивілізаційний, міжнародний (міждержавний), етнічний, соціальний та індивідуальний [7, с. 15]. Американський політолог М. Уолцер асигнує ще один тип толерантності – «толерантність. як смиренне ставлення до відмінностей заради збереження вважає історичним попередником всіх інших [8, р. 44].

Правова наука акумулювала у собі знання суміжних суспільно-гуманітарних наук щодо феномену толерантності та тлумачать його як правову цінність. Серед значної кількості ідей, що репрезентують зміст аксіологічного дискурсу про право, вагоме місце займає розмежування двох типів цінностей, що представлені в правовій реальності. До першого типу цінностей належать фундаментальні блага, досягнення яких певною мірою входить у життєві плани кожного індивідуума, а також ті особисті й соціальні цінності, що захищаються правом, тобто яким надано юридичної значимості. На переконання визначного американського правового філософа Дж. Фінніса, загальне благо в суспільстві представлене інтеграцією семи основних благ, у досягненні яких заінтересований кожен суб'єкт суспільства незалежно від власних індивідуальних цілей: життя, знання, гра, естетичний досвід, соціальність (дружба, соціальна активність загалом), практична раціональність та релігія. Він вважає, що це ті блага, які можуть та повинні реалізовуватися індивідуумом в соціумі, і в сукупності являють собою загальне благо. Вагомим чинником досягнення цих основних благ є збереження та розвиток певних соціальних інститутів, які формують сприятливе моральне середовище, в яких практична раціональність, цілеспрямована на основні блага, може бути реалізована

найоптимальніше [9, р. 73]. Звідси перший тип цінностей, представлених у праві, є цінностями-цілями, а правова система виступає інституційним механізмом, який гарантує ці блага та вбезпечує соціум оперативними правовими інструментами їх досягнення.

Другий тип цінностей безпосередньо торкається функціонування правової системи, тобто вони є цінностями-засобами, що формуються та застосовуються як інструменти досягнення цінностей-цілей. Зазвичай їх іменують як правові цінності, до яких входять: правові норми, суб'єктивні права, юридичні обов'язки, законність, конституція, правопорядок тощо. Характерологічна особливість правових цінностей полягає в тому, що вони обумовлюють смисловий обсяг правової реальності, конструюють мовне середовище права, є засобами правового мислення та виступають елементами правової ідеології.

Правові цінності є визначальним елементом правового впливу на соціум, які здійснюють істотний вплив на механізм правового регулювання. Цінності – це результат узагальнення соціального досвіду й еталон належного, позаяк утілюють в собі суспільні ідеали. Правові цінності є феноменом, який динамічно розвивається [10]. Однією з цінностей, що вже узвичаєно співвідноситься з європейським стилем правового мислення є толерантність. В українській правничій науці здійснювалися спроби вченими О. Тарасишиною та І. Галицьким обґрунтувати ідею, відповідно до якої толерантність є не просто цінністю, якій надано правового значення (тобто цінністю-ціллю), а цінністю, яка є правовою за своїм змістом (тобто цінністю-засобом) [11; 12]. Попри те, що таке твердження викликало певні науково-правові дискусії, слід відзначити, що лояльне, ввічливе ставлення до іншого, нетрадиційного, чужого є, безсумнівно, логічним втіленням ідеї рівності (якщо воно не заважає особистій автономності та суверенітету держави). У цьому аспекті ідея толерантності має реально виражене правове забарвлення, адже саме право може і має забезпечувати рівність.

На необхідності дотримання толерантності наголошується, зокрема, в Загальній декларації прав людини, Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Декларації принципів толерантності тощо.

Відповідно до ст. 1 Декларації принципів толерантності, принцип толерантності визначається, що кожен є вільним дотримуватися своїх переконань і визнає таке ж право за іншими [13]. Водночас толерантність у внутрішньому праві України зостається радше проголошеною або декларованою, аніж імplementованою правовою цінністю.

У цьому аспекті український дослідник К. Горобець виокремлює дві проблеми ціннісного виміру толерантності в праві: перша стосується того, як загалом толерантність може набувати юридичного значення, тобто якщо її осмислювати у межах правового дискурсу, то вона повинна містити певну правову особливість, що дозволить її оцінити з позиції юриспруденції. Відтак слід окреслити властивості толерантності, що зможуть визначати її юридичний характер. Друга проблема полягає у доведенні правового характеру толерантності та якою мірою вона може гарантуватися й забезпечуватися правом. Як слушно відзначає вчений, перша проблема має субстанційний характер, оскільки актуалізує питання щодо пробування права й толерантності в одному концептуальному просторі, з'ясування їх гомогенності (хоча би часткової). Інша проблема пов'язана із формальними питаннями права, адже потребує витлумачень (аргументацій) наскільки толерантність може моделюватися чи вимагатися правовими нормами [14, с.102].

Апелюючи до згаданої нами Декларації принципів толерантності, а саме: «1.1. <...> Толерантність – це чеснота, яка робить можливим досягнення миру і сприяє заміні культури війни культурою миру. <...> 1.3. <...> Толерантність – це поняття, що означає відмову від догматизму, від абсолютизації істини і утверджує норми, встановлені в міжнародних правових актах у галузі прав людини <...> 1.4. Вияв толерантності, який співзвучний повазі прав людини, не означає терплячого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або поступки чужим переконанням. Це означає, що кожна людина вільна дотримуватися своїх переконань і визнає таке ж право за іншими» [12].

Звідси, толерантність не має на увазі пасивного конформізму, байдужості, терпимості до соціальної несправедливості, порушення закону, дискримінації, насильства тощо. Толерантність – це одна із правових цінностей, що передбачає

пошану і визнання рівності, відношення до іншої особи як рівнозначної особистості, поваги її прав і свобод шляхом порозуміння та діалогу, відмови зведення різноманіття до одноманітності або переважання будь-якої однієї позиції, а також від домінування, насильства і насильницьких дій проти інших. Толерантність є однією із необхідно-важливих заporук розвитку громадського суспільства, що має свою межу – обмеження свободи шкодою, що завдається іншим членам суспільства, яка провокує такі антиподи, як інтолерантність з одного боку, та гіпертолерантність – з іншого.

Інтолерантність передбачає врахування інтересів лише своєї групи (тобто власних інтересів), нетерпимість до інших думок (поглядів, позицій) та боротьбу з ними, насамперед, насильницькими методами. Найбільшою мірою сутність інтолерантності розкривають наступні її складові: згода зі всім, що продукується в суспільстві масового споживання; безмовність (апатичність) щодо порушення прав і свобод громадян з боку соціуму та держави; конфлікт, в умовах якого обставина толерантності є ситуацією створення певних засад для суспільного діалогу; у контексті радикальних трансформацій значний ареал поширення набуває феномен невмотивованої злості на тлі всезагальної кризи ідентичності, нівелювання цінності особистості та бездуховності, коли в соціумі переважає «боротьба всіх проти всіх», а не феномен поваги до людини.

Антиподом толерантності з іншого боку є гіпертолерантність, визначальний принцип якої є «маса сприймає все». Гіпертолерантність є власне явищем неструктурованої маси, що розповсюджується в умовах інформаційної цивілізації та заперечення індивідуальності, адже особистість має певні переконання і тому не в змозі сприйняти повністю все, що сприймає маса. Відтак це у потоці суспільної свідомості породжує терпимість до всього взагалі.

Цілком погоджуємося, що толерантність повинна бути засадою сучасного суспільства, як визначається у «Декларації принципів толерантності», затвердженою Резолюцією Генеральної Конференції ЮНЕСКО 16 листопада 1995 року. Проте реальний стан справ щодо дотримання толерантності виявляється у жорсткій агресії, повномасштабній війні Росії проти України. Все

це передбачає добровільне зобов'язання всіх країн, конкретизуватись у публічному просторі – єдиній здоровій демократичній перспективі.

Висновки. Підсумовуючи відзначимо, що толерантизація суспільних відносин нерозривно пов'язана із застосуванням права, формами його реалізації, здійсненням юридичної діяльності, а також забезпеченням прав і законних інтересів особи. З теоретичної позиції важливість проблеми толерантності у правовому житті полягає в тому, що вона належать до універсальних категорій юридичної науки, є особливим інструментом наукового аналізу у правовій сфері, забезпечує реалізацію права, дотримання прав людини тощо. Виняткової вагомості толерантність набуває у практичному житті правової держави та громадянського суспільства. В ідеалі вся правова система мала би вибудовуватися на толерантності, служити засобом її вираження, закріплення, охорони та захисту. Впроваджуючись в практику реалізації чинного права, толерантність набуває юридичних рис, що визначають її офіційний рівень. Прагнення України до вступу до міжнародних організацій має ґрунтуватися на визнанні основних міжнародно-правових документів, в яких закріплено принцип толерантності. Принцип толерантності диктує необхідність зближення, взаєморозуміння, взаємозбагачення, в решті-решт, конвергенції та інтеграції світоглядних установок і поведінкових пріоритетів людей. Нинішнє дистанціювання України від тоталітаризму дає можливість розглядати толерантність як вираження духовного зростання суспільства, прагнення людей до демократії, пом'якшення соціальних контроверз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мелкевік Б. (2016). Толерантність і модерність сучасного права. *Філософія права і загальна теорія права*. № 1–2. С. 15–26.
2. Ханстантинов В. О. (2011) Теоретико-методологічні засади дослідження толерантності. *Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 22. С. 36–42.

3. Кузьмінська Н. М. (2016). Толерантність як виявлення моральності людини. *Науковий вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Серія «Філософія»*. Вип.46 (частина II). С.102–106.
4. Грива О. А. (2008). Толерантність в процесі становлення молоді в умовах полікультурного середовища: дис. ... д-ра філос. наук : спец. 09.00.10 «філософія освіти». Київ. 417 с.
5. Бусол О. Ю. (2019). Теорія толерантності в кримінології. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 30 (69). № 3. С. 87–90.
6. Мотуз Т. В. (2016) Детермінація поняття «толерантність»: соціально-гуманітарний дискурс. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. Вип. 133. С. 155–159.
7. Андрєєв М. (2012) Наукові підходи до поняття «толерантність». *Наукові записки кафедри педагогіки*. Випуск XXVIII. Харків. С. 7–16.
8. Walzer M. (1997) *On Toleration*. New Haven: Yale University Press. 126 p.
9. Finnis J. (2011) *Natural Law and Natural Rights*. Oxford University Press UK. 494 p.
10. Чернописька В. (2020). Проблема дефініції «правових цінностей» у сучасному науковому дискурсі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. Т. 7. № 1. С. 89–98.
11. Тарасишина О. М. (2008). Справедливість і толерантність у сучасному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Одеса. 21 с.
12. Галицький І. (2012). Толерантність у правовому житті сучасної України. Одеса: Фенікс. 142 с.
13. Декларація принципів толерантності. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU95324> (дата звернення: 11.01.2023 р.).
14. Горобець К. (2016). Чи є толерантність правовою цінністю? *Толерантність у транзитивних суспільствах: філософський, правовий, політичний, соціологічний виміри*: Збірка наукових статей та есе. Харків: Юрайт. С.99–110.

REFERENCES

1. Melkevik B. (2016). *Tolerantnist i modernist suchasnoho prava*. [Tolerance and modernity of modern law]. *Filosofiiia prava i zahalna teoriia prava*. No 1–2. P.15–26. [in Ukrainian].
2. Khanstantynov V. O. (2011) *Teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia tolerantnosti*. [Theoretical and methodological foundations of tolerance research]. *Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dysyplin. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Vol. 22. P. 36–42. [in Ukrainian].
3. Kuzminska N. M. (2016). *Tolerantnist yak vyjavlennia moralnosti liudyny*. [Tolerance as a manifestation of human morality]. *Naukovyi visnyk KhNPU imeni H. S. Skovorody. Seriiia «Filosofiiia»*. Vol. 46 (chpstina II). P.102–106. [in Ukrainian].
4. Hryva O. A. (2008). *Tolerantnist v protsesi stanovlennia molodi v umovakh polikulturnoho seredovyscha*. [Tolerance in the process of formation of youth in the conditions of a multicultural environment]: dys. ... d-ra filos. nauk : spets. 09.00.10 «filosofiiia osvity». Kyiv. 417 p. [in Ukrainian].
5. Busol O. Yu. (2019). *Teoriiia tolerantnosti v kryminolohii*. [Theory of tolerance in criminology]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriiia: yurydychni nauky*. Vol. 30 (69). No 3. P. 87–90. [in Ukrainian].
6. Motuz T. V. (2016) *Determinatsiia poniattia «tolerantnist»: sotsialno-humanitarnyi dyskurs*. [Determination of the concept of «tolerance»: socio-humanitarian discourse]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriiia: Pedahohichni nauky*. Vol. 133. P. 155–159. [in Ukrainian].
7. Andrieiev M. (2012) *Naukovi pidkhody do poniattia «tolerantnist»*. [Scientific approaches to the concept of «tolerance»]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky*. Vol. XXVIII. Kharkiv. P. 7–16. [in Ukrainian].
8. Walzer M. (1997) *On Toleration*. New Haven: Yale University Press. 126 p. [in English].
9. Finnis J. (2011) *Natural Law and Natural Rights*. Oxford University Press UK. 494 p. [in English].
10. Chornopyska V. (2020). *Problema definityii «pravovykh tsinnostei» u suchasnomu naukovomu dyskursi*. [The problem of the definition of «legal values»

in modern scientific discourse]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. Serii: *Yurydychni nauky*. Vol. 7. No 1. P. 89–98. [in Ukrainian].

11. Tarasyshyna O. M. (2008). *Spravedlyvist i tolerantnist u suchasnomu pravi Ukrainy*. [Justice and tolerance in modern law of Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01 – teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh uchen. Odesa. 21 p. [in Ukrainian].

12. Halytskyi I. (2012). *Tolerantnist u pravovomu zhytti suchasnoi Ukrainy*. [Tolerance in the legal life of modern Ukraine]. Odesa: Feniks Publ. 142 p. [in Ukrainian].

13. *Deklaratsiia pryntsyypiv tolerantnosti*. [Declaration of principles of tolerance]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU95324> (Accessed: 11.01.2023 r.). [in Ukrainian].

14. Horobets K. (2016). *Chy ye tolerantnist pravovoiu tsinnistiu?* [Is tolerance a legal value?]. *Tolerantnist u tranzytyvnykh suspilstvakh: filosofskyi, pravovyi, politychnyi, sotsiologichnyi vymiry*: Zbirka naukovykh statei ta ese. Kharkiv: Yurait. P.99–110. [in Ukrainian].

Taras Harasymiv

Institute law, psychology and
innovative education

Lviv Polytechnic National University

Department of Theory of Law and Constitutionalism

Sc.D., Prof.

Petro Lepisevych

Department of General Legal Disciplines

Lviv state university of internal affairs

Ph.D., Assoc. Prof.

LEGAL IMPERATIVES OF SOCIETY TOLERANCE RELATIONSHIP

The article defines the legal imperatives of tolerance of social relations. The problem of tolerance is connected with a number of fundamental philosophical and worldview questions that affect the understanding of man, his identity, civic position, the possibilities and limits of nation- and state-building, the democratization of social life, the dialogue of cultures and civilizations, and the search for a "sophia" discourse of tolerance. It was noted that tolerance is one of the values that is usually associated with the European style of legal thinking. Tolerance is not just a value that is given a legal meaning (that is, an end value), but a value that is legal in its content (that is, a means value).

It is concluded that the tolerance of social relations is inextricably linked with the application of law, the forms of its implementation, the implementation of legal activities, as well as ensuring the rights and legitimate interests of a person. Ideally, the entire legal system should be based on tolerance, serve as a means of its expression, consolidation, protection and protection. Being introduced into the practice of implementing the current law, tolerance acquires legal features that determine its official level. Ukraine's aspiration to join international organizations should be based on the recognition of the main international legal documents, which enshrine the principle of tolerance.

Key words: public relations; legal imperatives; tolerance; tolerance of social relations; democratic culture; right; legal value, society.